

УДК 342.9

Д.В. Гош,
здобувач ДНДІ МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОКУРОРА ЯК СУБ'ЄКТА ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

У статті визначено поняття “правовий статус прокурора як суб'єкта провадження у справах про адміністративні правопорушення”; проаналізовано особливості правового статусу прокурора у провадженні в справах про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: *правовий статус, прокурор, органи прокуратури, адміністративні правопорушення, провадження в справах про адміністративні правопорушення.*

В статье определено понятие “правовой статус прокурора как субъекта производства по делам об административных правонарушениях”; проанализированы особенности правового статуса прокурора в производстве по делам об административных правонарушениях.

Ключевые слова: *правовой статус, прокурор, органы прокуратуры, административные правонарушения, производство по делам об административных правонарушениях.*

The paper defines the concept of “legal status as a subject of the Prosecutor of the cases of administrative offenses”, analyzes the features of the legal status of the prosecutor in the proceedings in cases of administrative offenses.

Keywords: *legal status, prosecutor, prosecutors, administrative offense proceedings in cases of administrative offenses.*

Прокурор, виступаючи особливим суб'єктом провадження в справах про адміністративні правопорушення, наділений визначеним законодавством колом прав та обов'язків в цій сфері. Участь прокурора у провадженні у справах про адміністративні правопорушення обумовлюється специфічними завданнями та цілями, які постають перед органами прокуратури в сфері забезпечення захисту прав та інтересів громадян та юридичних осіб. Система прав, обов'язків, завдань та функцій прокурора визначає особливості його правового статусу в кожному виді правовідносин, в які він вступає. Крім того, дослідження особливостей правового статусу прокурора як суб'єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення дозволить визначити підстави та умови участі прокурора в такому провадженні та повноваження, які у нього при цьому виникають.

Проблемі адміністративно-правового статусу, в тому числі органів прокуратури, присвячено ряд праць таких авторів як В.Б. Авер'янов, В.М. Бесчастний, Ю.П. Битяк, Р.А. Калюжний, С.В. Ківалов, К.С. Ковриженко, В.І. Коваль, В.К. Колпаков, Т.Є. Мироненко, Л.В. Малюга, Н.О. Облаватська, С.В. Петков, Є.М. Попович, А.О. Селіванов, М.К. Якимчук та багатьох інших. Однак комплексне дослідження особливостей правового статусу прокурора як суб'єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення відсутнє, що і обумовлює актуальність даної теми.

Метою написання цієї статті є визначення особливостей правового статусу прокурора як суб'єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Для реалізації мети були визначені такі завдання: сформулювати поняття “правовий статус прокурора як суб’єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення”, уточнити його складові елементи, охарактеризувати їх особливості.

Так, досліджуючи особливості правового статусу прокурора як суб’єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення, перш за все, необхідно з’ясувати значення категорії “правовий статус прокурора” та визначити його складові елементи.

Слід зазначити, що в адміністративно-правовій науці існує декілька підходів до змісту поняття “правовий статус” та “адміністративно-правовий статус”. Зокрема, на думку С.С. Алексєєва, правовий статус – це система визнаних і гарантованих державою в законодавчому порядку прав, свобод і обов’язків, а також законних інтересів людини як суб’єкта права. Він відображає весь комплекс зв’язків людини з суспільством, державою, оточуючими людьми [1, с. 129]. Є.А. Лукашева вважає, що правовий статус індивіда – це складні зв’язки, що виникають між державою та індивідом, і взаємини людей один з одним, які фіксуються державою в юридичній формі – у формі прав, свобод і обов’язків [2, с. 132]. Отже, не зважаючи на чисельність підходів та концепцій стосовно визначення сутності категорії “правовий статус” майже всі автори сходяться на тому, що це складне багатоелементне явище, що являє собою певну суспільно-правову характеристику становища індивіда або іншого суб’єкта правовідносин в суспільстві та державі. Система прав, обов’язків, функцій та завдань, що визначають становище особи або державного органу в системі публічно-правових відносин є відповідними складовими адміністративно-правового статусу.

На думку Б.М. Габричідзе, адміністративно-правовий статус державного органу включає такі елементи: місце державного органу в загальнодержавній системі; політичну і державно-правову характеристику органу держави; основи взаємовідносин цього органу з іншими державними органами; принципи організації та діяльності державного органу; основи компетенції; види правових актів, що видаються цим державним органом [3, с. 10–11]. Однак більш прийнятною вважається позиція Д.Н. Бахраха, який до адміністративно-правового статусу включає три взаємопов’язані блоки: 1) цільовий, який визначає норми про цілі, завдання і функції та принципи діяльності; 2) організаційно-структурний, який складається з правових приписів, що регламентують порядок утворення, реорганізацію, ліквідацію органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість; 3) компетенція як сукупність владних повноважень і підвідомчості [4, с. 85]. Таким чином, можна зробити висновок, що правовий статус органу державного управління обумовлює особливості адміністративно-правового статусу його посадових осіб.

В науці адміністративного права вважається, що правовий статус посадової особи (державного службовця) – це встановлене і гарантоване державою правове становище державного службовця, який виконує свої повноваження з певної посади державної служби [5, с. 112]. Отже, визначальною для статусу посадової особи органу державного управління (державного службовця) є посада, яку займає службовець (визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим або їх апарату з установленими відповідно до законодавства посадовими обов’язками у межах повноважень, визначених законодавством [6]).

Таким чином, можемо відзначити, що правовий статус прокурора як суб’єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення, – це регламентована законодавством України, актами Генерального прокурора України взаємообумовлена система прав, обов’язків, юридичної відповідальності прокурора, які виникають у зв’язку з його участю у провадженні у справах про адміністративні правопорушення, здійсненням ним захисту прав та інтересів осіб, щодо яких

відкрито таке провадження, та осіб, потерпілих від адміністративного правопорушення, а також у зв'язку із захистом публічних інтересів в цій сфері.

Елементами правового статусу прокурора як суб'єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення, є: 1) елемент, що визначає підстави та умови участі прокурора у провадженні у справах про адміністративні правопорушення; 2) елемент, що включає в себе завдання та цілі вступу прокурора у провадження в справах про адміністративні правопорушення; 3) елемент, що включає повноваження прокурора в провадженні в справах про адміністративні правопорушення (його права, обов'язки).

Розкриваючи основні елементи правового статусу прокурора як суб'єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення, необхідно звернутися до Кодексу України про адміністративні правопорушення [7], Закону "Про прокуратуру" [8] та Наказу Генерального прокурора України "Про організацію прокурорського нагляду за додержанням та застосуванням законів" [9]. Аналіз даних нормативних актів дозволяє визначити, що підставами та умовами участі прокурора в провадженні у справах про адміністративні правопорушення є: 1) надходження заяв, скарг та повідомлень від фізичних або юридичних осіб про порушення їх прав діями, рішеннями або бездіяльністю посадових осіб, уповноважених здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення; 2) надходження повідомлення про відкриття провадження у справі про корупційне адміністративне правопорушення; 3) наявність в планах органів прокуратури здійснення планових перевірок органів та посадових осіб, що здійснюють провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Другий елемент правового статусу прокурора включає завдання участі прокурора в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, до яких належать: 1) захист прав осіб під час складання протоколу про адміністративні правопорушення, накладення адміністративного стягнення, застосування заходів забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення тощо; 2) захист публічних інтересів в провадженні у справах про корупційні адміністративні правопорушення; 3) захист прав осіб, які належать до категорії соціально вразливих та менш соціально захищених громадян.

Третім елементом правового статусу прокурора як суб'єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення є його повноваження. Відповідно до Кодексу України про адміністративні проступки, до таких повноважень належать право та обов'язок: 1) порушувати провадження в справі про адміністративне правопорушення; 2) знайомитися з матеріалами справи; 3) перевіряти законність дій органів (посадових осіб) при провадженні у справі; 4) брати участь у розгляді справи; заявляти клопотання; 5) давати висновки з питань, що виникають під час розгляду справи; 6) перевіряти правильність застосування відповідними органами (посадовими особами) заходів впливу за адміністративні правопорушення; вносити подання, оскаржувати постанову і рішення по скаргі в справі про адміністративне правопорушення, а також вчиняти інші передбачені законом дії [7].

Таким чином, законодавча регламентація правового статусу прокурора як суб'єкта провадження в справах про адміністративні правопорушення визначається низкою законодавчих та підзаконних актів, що ускладнює їх правозастосування та обумовлює необхідність вдосконалення в частині уніфікації норм, що визначають підстави участі прокурора в провадженні в справах про адміністративні правопорушення, його права та обов'язку. Це доцільно здійснити в одному законодавчому акті – Кодексі України про адміністративні правопорушення з конкретизацією його у відповідному окремому наказі Генерального прокурора України "Про порядок організації захисту прав осіб органами прокуратури під час провадження в справах про адміністративні правопорушення".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проблемы теории государства и права : учеб. / под ред. С.С. Алексеева. – М. : Юрид. лит., 1979. – 392 с.
2. Общая теория прав человека / отв. ред. Е.А. Лукашева. – М. : Издательство НОРМА, 1996. – 520 с.
3. *Габричидзе Б.Н.* Конституционный статус органов советского государства / Б.Н. Габричидзе. – М. : Юрид. лит., 1982. – 184 с.
4. *Бахрах Д.Н.* Административное право : учеб. для вуз. / Д.Н. Бахрах. – М. : Норма, 1996. – 539 с.
5. *Лапина М.А.* Адміністративне право : курс лекцій / М.А. Лапина. – М. : Консультант Плюс, 2009. – 149 с.
6. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 № 4050-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 26. – Ст. 273.
7. Кодекс про адміністративні правопорушення : від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). – 1984. – Дод. до № 51. – Ст. 1122.
8. Про прокуратуру: Закон України редакції від 05.11.1991 № 1789-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 53. – Ст. 793.
9. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів : Наказ Генерального прокурора України від 07.11.2012 № 3гн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

Отримано 10.09.2014